

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ, מועד ב' תשפ"ה, 2025
מספר השאלון: 011241
קובץ: תשובות סופיות

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון מותאם

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק ראשון – הבנה והבעה – 50 נקודות
חלק שני – לשון – 50 נקודות
פרק א: שם המספר
פרק ב: תחביר / פרק ג: מערכת הצורות – יש לבחור באחד הפרקים
סך הכול – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.
שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
נספחים: נספח 1 – מאמרים; נספח 2 – דף עזר.

בהצלחה!

תשובות סופיות

חלק ראשון – הבנה והבעה

שאלה 1

א. המניע לטאבו הלשוני הוא פחד או יראה (האדם מקשר בין אמירת המילה ובין התממשות התופעה המפחידה), ואילו המניע לתקינות הפוליטית הוא שיקולים אידאולוגיים על פי נורמות חברתיות – הרצון שלא לפגוע באנשים מקבוצות שונות בחברה.

ב. (1) תקינות פוליטית.

(2) הכינוי "כושית" נושא מטען שלילי של השפלה וזלזול על רקע השתייכות גזעית-אתנית, ולכן תיאור החתולה בכינוי זה נתפס כפוגעני כלפי קבוצה בחברה. ההוצאה לאור דרשה לשנות את הכינוי, כי לפי גישת התקינות הפוליטית יש לבחור מילים משיקולים אידאולוגיים – להחליף מילה פוגענית במילה ניטרלית שאינה פוגעת באנשים מקבוצות שונות. לכן החתולה תוארה במקום זה "כבעלת פרווה מושלמת ושחורה כמו חצות הלילה".

שאלה 2

- הסברים של מושגים
- כתיבה אובייקטיבית
- התמקדות בתיאור של תופעה והתפתחותה

שאלה 3

א. מסקנת המחקר היא שאנו רגישים פחות לכאב של אנשים מקבוצות אחרות, כלומר תכונות של גזענות נובעות מאינסטינקטים אנושיים מולדים. כותבת מאמר 2 מתנגדת לתקינות הפוליטית וטוענת שהיא אינה פותרת את בעיית הגזענות. המחקר תומך בעמדתה: אם הגזענות מולדת, הרי החלפת מילים במילים חלופיות לא תשנה את התכונות והמחשבות שלנו – היא רק תסתיר אותן. לכן תקינות פוליטית אינה יכולה לתקן את הגזענות שאנשים מבטאים.

ב. לא. עמדתו של כותב מאמר 3 בנוגע לתקינות הפוליטית אינה עולה בקנה אחד עם עמדתה של כותבת מאמר 2: כותבת מאמר 2 מתנגדת לתקינות הפוליטית, ואילו כותב מאמר 3 תומך בה. ציטוט ממאמר 2: "היא [התקינות הפוליטית] נהפכה למעין 'משטרה' של דעות שכל עיסוקה הוא להשליט כללים, המונעים מאיתנו להתבטא בחופשיות ומחנכים אותנו להשתמש ב'לשון נקייה'" (פסקה ג). ציטוט ממאמר 3: "הערות שאינן תקינות פוליטית הן הערות שכל כוונתן להשפיל ולהשתיק את מושאן" (פסקה ו).

(ציטוטים אפשריים נוספים – מאמר 2: "הנחה זו מעולם לא אוששה"; "התקינות הפוליטית מעולם לא שיפרה את הסובלנות וההקשבה"; מאמר 3: "מכאן שבין התקינות הפוליטית ובין הצביעות אין ולא כלום"; "על מי מגינה הסלידה האופנתית כל כך מתקינות פוליטית? על הפוגעים").

שאלה 4

הוא מפריך את נימוקי המתנגדים לתקינות הפוליטית.

שאלה 5 – סקירה לדוגמה

תקינות פוליטית ונימוקי המתנגדים לה

תקינות פוליטית היא גישה חברתית הדורשת להימנע מביטויים פוגעניים ולהחליף מילים פוגעניות או לא נעימות במילים ניטרליות או מעודנות, שאין להן משמעות שלילית (טריגר ורוזנבלום, 2007; מרגלית, 2020). מטרת הגישה היא למנוע תחושת עלבון או נחיתות בקרב קבוצות בחברה, למשל על רקע גיל, מגדר או גזע. כך, למשל, מעדיפים לומר "אזרח ותיק" במקום "זקן" (מרגלית, 2020).

אף שמטרת הגישה ראויה, היא זוכה להתנגדות רבה. המתנגדים טוענים שהיא מביאה לצביעות: היא כופה על אנשים לומר דברים שאינם מאמינים בהם, וכך נוצר פער בין מחשבותיהם ובין התנהגותם (טריגר ורוזנבלום, 2007; מרגלית, 2020). נימוק נוסף הוא שהגישה פוגעת בחופש הביטוי, שכן היא מונעת מאנשים להתבטא בחופשיות (מרגלית, 2020), ובישראל אף נטען שהיא שוללת את הישירות – ה"דוגריות" – המוערכת כל כך (טריגר ורוזנבלום, 2007). עוד טוענים המתנגדים שהיא מסרבלת את השפה ומביאה לתוצאות מגוחכות (טריגר ורוזנבלום, 2007).

זאת ועוד, מעולם לא הוכח ששינוי המילים משנה את המחשבות. לפי מרגלית (2020), הגזענות רק עוברת אל מתחת לפני השטח, ותחושות שליליות שאינן נאמרות עלולות לבוא לידי ביטוי בדרכים הרסניות יותר. מכאן שהתקינות הפוליטית אינה פותרת את הבעיות אלא מתעלמת מהן, ואף עלולה להקצין אותן.

ביבליוגרפיה

טריגר, צ' ורוזנבלום, ע' (2007). פוליטיקלי קורקט. בתוך: מטלון ר' (עורכת), ללא מילים – התרבות הישראלית בראי השפה (עמ' 330–332). דביר.
מרגלית, ל' (2020). אנשי ה"פוליטיקלי קורקט" הם הגזענים ביותר. **TheMarker**.

חלק שני – לשון

שאלה 6

- סעיף מספר מאה ארבעים וחמש
- הפגישה האחת עשרה
- בשלושים ואחד במרץ
- שלושים ושישה נציגות ונציגים
- מאה ותשעה עשר אירועי הסתה
- שנים עשר אחוזים
- פי חמישה
- שלוש הצעות החוק
- שנת אלפיים עשרים ושתיים
- כחמישים ושלושה אלף צופים

שאלה 7

- א. משפט (1): משפט מורכב.
[מכיוון שאנשים אינם אוהבים מגבלות על חופש הדיבור, פסוקית סיבה העוינות שלהם כלפי התקינות הפוליטית מובנת.
משפט (2): משפט איחוי.
[הרחקה מכוונת של רגשות ומחשבות מן התודעה מאפשרת שליטה בדחפים, איבר א] אך היא הרסנית
לנפש האדם. איבר ב
על חופש – לוואי
שליטה – מושא
הרסנית – נשוא

- ב. לאחר החלפת המילה "זקן" במילים "אזרח ותיק" הוחל השינוי על כל הפרסומים של המדינה.

שאלה 8

- א. (1) המונח "תקינות פוליטית" מלמד [כי המילים נבחרו משיקולים אידאולוגיים].
(2) מבקרי התקינות הפוליטית טוענים: ["המרת מילים קיימות במילים אחרות לא תשרת את המטרה שלנו"].
התפקיד התחבירי המשותף: (פסוקית) מושא.
המרה: לטענת מבקרי התקינות הפוליטית, המרת מילים קיימות במילים אחרות לא תשרת את המטרה שלהם (מתקבל גם: שלנו).

ב.

	החלק הכולל	התפקיד התחבירי	הקשר הלוגי
משפט (1)	עדתית ודתית	לוואי	הוספה
משפט (2)	בירושלים או בתל אביב	תיאור (מקום)	ברירה

שאלה 9

א.

נושא	אוגד	נשוא
היא (2)	נהפכה (1), הוא (4)	אין (3)

- נשוא מורחב: עלולה להקצין (2)
הסגר: למשל (3)
מושא כולל: התנהגויות והתבטאויות (2)
ב. ההנחה של רבים מאיתנו היא [כי] מה שישנה את המחשבות ואת התחושות שלנו] פסוקית נושא, הוא שינויים בדרכי ההתבטאות] פסוקית נושא.

שאלה 10

- א. משפט (1): ואילו – השוואה / עימות.
משפט (2): על אף – ויתור / הסתייגות.
המרה: הכוונות של תנועת התקינות הפוליטית טובות, אף על פי כן (למרות זאת / בכל זאת) היא מושכת ביקורת מחוגים שונים.
- ב. [תופעת] [התקינות] [הפוליטית] [לוואי] [לוואי] נושא [החלה להתפתח] נושא מורחב [בקמפוסים] של ארצות [הברית] [לוואי] [לוואי] תיאור.
כלומר: תופעת התקינות הפוליטית – נושא; התקינות הפוליטית – לוואי (של "תופעת"); הפוליטית – לוואי (של "התקינות"); החלה להתפתח – נושא מורחב; בקמפוסים של ארצות הברית – תיאור (מקום); של ארצות הברית – לוואי (של "בקמפוסים"); הברית – לוואי (של "ארצות").

שאלה 11

א.	המילה	חלק הדיבור	התפקיד התחבירי
	מהגרים	שם עצם	לוואי
	מעוניינות	פועל	נושא
	נפרדות	שם תואר	לוואי
	גורם	שם עצם	נושא

- ב. משפט 1: משתמשי הרשת החברתית התבטאו במילים לא תקינות פוליטית ברשומות שלהם.
משפט 2: חשבונותיהם נחסמו.
משפט 3: הם גילו זאת לאחרונה.

שאלה 12

הפועל	השורש	הבניין
מְנַחֵם	נ-ח	הפעיל
אֲשֵׁשׁ	א-ש-ש	פועל
הוֹכֵחַ	י-ח-כ	הופעל
מְתַקוֹמְמִים	ק-י-ם	התפעל
מְעַנִּינִים	ע-נ-י	פועל
מְגַלִּים	ג-ל-י	פיעל
לְהַצְמִיד	צ-מ-ד	נפעל

שאלה 13

א. (1)

הובילה – י/ו-ב-ל

בלאי – ב-ל-י/ה

בלילה – ב-ל-ל

נבלה – ב-ל-י/ה

(2)

פועל: הובילה – הבניין: הפעיל

פועל: נבלה – הבניין: פיעל

ב. שם תואר: השורש י-ש-ר, המשקל קטיל.

פועל: השורש ש-י-ר, הבניין קל (פעל).

שאלה 14

א. זוג 1: המרה, הבל – הבניין: הפעיל.

זוג 2: קדום, קבלה (קבלת) – הבניין: פיעל.

צורת עתיד בגוף מדבר: אמיר.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי
עקרון, פזמון, זכרון	פסלון, סרטון

ב.

שאלה 15

א. מרצה (ר-צ-י); דן (ד-ו-ן); זוכים (ז-כ-י); מפציר (פ-צ-ר); נאתגר (א-ת-ג-ר); לקיים (ק-י-ם); נמנעים (מ-נ-ע); מתבצרים (ב-צ-ר).

ב. תועלת (י-ע-ל); שיווק (ש-ו-ק); השימוש (ש-מ-ש); התבוננות (ב-ו-ן); בזיכרון / בזיכרונות (ז-כ-ר); השגיאות (ש-ג-י).

שאלה 16

א. (1) מנעד.

(2) הלחם בסיסים (בסיס ובסיס): מן + עד.

ב. (1) פֶּעוּטוֹן.

(2) אוסף של דברים (קובץ).

ג. תקינות: שם עצם מופשט (הפשטה).

פולִיטית: נקבה.

תקינות: ריבוי בנקבה (רבות).

ד. (1) תְּחֻזָּקָאִי.

(2) משום שלשורש של המילה "שָׁרַת" (ש-ר-ת – לשרת אחרים) יש משמעות נלווית (קונוטציה) שלילית של נחיתות ומעמד נמוך, ואילו "אב בית" מבטא אחריות, כבוד וסמכות.

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon